

KURUL KARARI

Başvuru Numarası : 2021/226
Toplantı Tarihi/Sayısı : 21.9.2021/160
Karar Numarası : 2021/242
Başvuran : O. B.
Başvuran Vekili : --
Adres :
Muhatap Kurum/Kişi :
Muhatap Adres :

I. BAŞVURU KONUSU

1. Başvuran, 19/09/2017 tarihinde tutuklandığını, tutuklandığı tarihte ... Tıp Fakültesinde 2. sınıf öğrencisi olduğunu ve eğitimine devam edemediğini, Covid-19 küresel salgını nedeniyle üniversitelerin bu dönemde uzaktan eğitim yaptığını ve bu kapsamda bulunduğu ... Kapalı Ceza İnfaz Kurumu aracılığıyla, online derslere ve sınavlara katılabilmek için ... Rektörlüğüne talepte bulunduğunu, üniversiteden bu konuda olumlu cevap aldıktan sonra aynı taleple ceza infaz kurumu idaresine başvuruda bulunduğunu ancak derslere ve sınavlara katılımının sağlanmadığını, giremediği sınavlar nedeniyle 1 yıl ders kaybı olduğunu ve eğitim hakkının engellendiğini iddia etmektedir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuru dilekçesi ... tarihinde ve ... başvuru numarası ile kayda alınmıştır. Başvuru formu ve ekleri üzerinde yapılan ön incelemede, başvurunun esas incelemesinin Ulusal Önleme Mekanizması Birimi tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru dilekçesi ve ekleri doğrultusunda, Ulusal Önleme Mekanizması Birimi tarafından esas incelemesi gerçekleştirilen başvuruda yer alan iddialar ve olgular şu şekildedir:

a) Başvuran ... Tıp Fakültesi Türkçe Tıp programına 04/09/2015 tarihinde kayıt olmuş ve başvuru tarihi itibarıyla aktif 2. sınıf öğrencisidir.

b) 19/09/2017 tarihinde tutuklanarak ceza infaz kurumuna alınmış olup başvuru tarihinde ... Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunmaktadır.

c) 22/10/2020 tarihinde bulunduğu ceza infaz kurumu aracılığıyla ... Rektörlüğüne dilekçe yazarak 2020/2021 eğitim öğretim yılı ara ve yıl sonu sınavlarına katılabilmek için talepte bulunmuştur.

d) Rektörlük tarafından 09/11/2020 tarihli ve ... sayılı yazı ile kendisine verilen cevapta özetle; "Adı geçen öğrencinin güz dönemi verilen uzaktan canlı derslere ... Uzaktan Eğitim Merkezi üzerinden kendisine iletilen internet adresi üzerinden katılabileceği, güz dönemi yapılacak online sınav tarihlerinin web sayfası üzerinden duyurulacağı ancak öğrencinin bahar döneminde yüz yüze yapılacak olan uygulamalı derslere ve pratik derslere katılım zorunluluğu olduğu, şayet bahar döneminde fiziksel olarak bu uygulamalı dersler için fakülteye gelemediği takdirde uygulamalı derslerin tamamına katılmamış sayılacağı ve teorik derslerin en az %70 ve yüz yüze yapılacak uygulamalı derslerin %80'ine

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

katılamayan öğrencinin yıl sonu sınavlarına giremeyeceği" bildirilmiştir.

e) Başvuran üniversiteden aldığı cevaba istinaden, uzaktan eğitim ve uzaktan sınavlara katılım talebi ile Cezaevi İdare ve Gözlem Kurulu'na başvurmuştur. ... Kapalı Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığının 12/11/2020 tarih ve 2020/... sayılı kararı ile "Kurumlarında bulunan 21 hükümlü ve tutuklunun uzaktan eğitim kapsamında üniversitelerin online derslerine katılma taleplerinin bulunmakta olduğu, Covid-19 salgını nedeniyle toplu olarak bulunmanın sakıncalı görüldüğü, kurumda herkesin online ders ihtiyacını karşılayacak sayıda bilgisayar bulunmadığı ayrıca kurumlarında terör örgütü suç gruplarından hükümlü ve tutukluların bulunduğu ve güvenlik zafiyeti oluşmaması için sanal sınıflar üzerinden derslere katılıp ders videolarının izlenmesinin mümkün olamayacağı yalnızca Adalet Bakanlığından temin edilecek olan domain şifreler ile online sınavlara katılabilecekleri" yönünde karar verilmiştir.

f) Başvuran 26/11/2020 tarihinde kurum idaresine sınavı olduğunu belirterek dilekçe yazmış ve görevli kurum personeli tarafından saat 13:15'te sınav yerine götürülmüş ancak öğrenci sınav sistemine giriş yapıldığında bahse konu sınavın saat 11:00- 12:00 saatleri arasında yapıldığı anlaşılmıştır. Başvuranın çevrimiçi sınavlara katılabilmesi için 27/11/2020 tarihinde kurum idaresince Adalet Bakanlığından domain şifresinin talep edilmesi ile birlikte adı geçen sınav takviminde belirtilen tarihlerdeki çevrimiçi sınavlara görevli personel nezaretinde katılımı sağlanmıştır.

g) Başvuran Kurum İdare ve Gözlem Kurulunun yukarıda belirtilen (bkz. paragraf 3/e) kararına karşı İnfaz Hakimliği nezdinde itirazda bulunmuştur.... İnfaz Hakimliğinin 25/12/2020 tarih 2020/... dosya numaralı ve 2020/... karar numaralı kararında; O. B.' un şikâyetinin iptali ile birlikte, "... Kapalı Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığının 12/11/2020 tarih ve 2020/... sayılı kararına yönelik yapılan hükümlünün uzaktan sınavlara kısmen katılım talebinin Kısmen Kabulüne, hükümlünün uzaktan derslere katılım talebinin Reddine" dair hüküm verilmiştir.

h) Başvuran 01/12/2020 tarihinde kurum müdürlüğüne dilekçe vererek, "Öğrencisi bulunduğu fakültenin kendisine 09/11/2020 tarihinde cevap vermiş olması (bkz. paragraf 3/d) nedeniyle 03/11/2020 tarihinde yapılan sınava ve 26/11/2020 tarihinde sınav saatinden sonra sınava götürülmesi nedeniyle o gün giremediği sınava ilişkin olarak 05-06/07/2021 tarihinde yapılacak mazeret sınavlarına girmek istediğini" belirtmiş ve üniversitenin yapacağı mazeret sınavlarına girebilmek için önceki sınavlara giremediğini gösteren belge verilmesini talep etmiştir.

i) Başvuranın mazeret sınavına girmesi için ... Cumhuriyet Başsavcılığının 11/12/2020 tarihli ve ... sayılı yazısı ile "...O. B.'un sınavlara online katılabilmesi için UYAP domain şifresi verilmesi talebi" Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne iletilmiştir. Aynı tarih ve ... sayılı yazı ile Adalet Bakanlığı tarafından; "İlgilinin üniversitesinden ceza infaz kurumuna gönderilen cevabi yazılarda; ... Tıp Fakültesi Lisans Eğitim Öğretimi Sınav Yönergesinin 14. maddesinde 'Her sınıfta teorik derslerin en az %70'ine ve staj derslerinin %80'ine devam etmek zorunludur. Öğrenci devam şartını sağlayamadığı ilgili derslerin pratik ve teorik sınavlarına giremez.' ibaresi uyarınca hükümlünün talebinin uygun görülmediği" bildirilmiştir.

4. Başvuranın iddialarıyla ilgili olarak, 6701 sayılı Kanun'un 18'inci maddesinin 2'nci fıkrası

uyarınca hak ihlali iddiasına muhatap kurum olan Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünden 19/04/2021 tarihli ve 1020 sayılı yazımız ile yazılı görüş istenmiştir. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün göndermiş olduğu 28/08/2021 tarih ve 2021-.../... sayılı yazılı görüşte başvuranın iddialarına yanıt verildiği görülmektedir. İlgili sayılı cevabi yazıda özetle;

a) Yapılan araştırma ve inceleme sonucunda; mevzuat hükümleri uyarınca, kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü/tutukluların yaygın eğitimden yararlanmalarına imkan bulunduğu ve okullarının kabul etmesi ve aktif öğrenci olmaları halinde ara, yıl sonu, bütünleme ve mazeret sınavlarına katılabildiği,

b) Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in 75 inci maddesinin 3, 4 ve 5 inci fıkralarında, "Kapalı ve açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitim evlerinde ancak, eğitim ve iyileştirme programları çerçevesinde kurum yönetimince belirlenen yerlerde görsel ve işitsel eğitim araç ve gereçlerin kullanımına izin verilebilir. Eğitim ve iyileştirme programları gerekli kıldığında denetim altında internetten yararlanılabilir. Hükümlü, odasında bilgisayar bulunduramaz.", "Bu haklar, idare ve gözlem kurulu kararı ile tehlikeli hükümlü oldukları saptananlar veya örgüt mensubu hükümlüler bakımından kısıtlanabilir." ve "İşlediği suçun nitelik ve işleniş biçimi göz önüne alındığında, toplum için ciddi bir tehlike oluşturan, kurumdaki tutum ve davranışlarıyla, suç işlemek amacıyla kurulan silâhlı örgütün yöneticiliğini yapmaya devam eden, bu konuda herhangi bir yöntemle, kurum içi veya dışındaki kişilere talimat veya mesaj veren hükümlülerin, idare ve gözlem kurulu kararıyla televizyon yayınlarını izlemesine ve bilgisayar ile internetten yararlanmasına izin verilmez." hükümlerine yer verildiği,

c) Genel Müdürlüğün 07.10.2020 tarihli ve E-26220590-204.10-618/118732 sayılı 'Covid-19 Tedbirleri kapsamında uzaktan eğitim çalışmaları' konulu yazısı ile "Eğitim türlerinin formal ve informal eğitim şeklinde olduğu; formal eğitimin örgün ve yaygın eğitimden müteşekkil olduğu, salgın hastalık döneminde tedbiren geçici olarak kullanılan uzaktan eğitimin bir eğitim türü değil, eğitim metodu olduğunun bilinmesi; bu surette örgün eğitimin uzaktan eğitim metoduyla işlenmesinin, örgün eğitime yaygın eğitim vasfı kazandırdığı yanılgısına düşülmemesi, kapalı ceza infaz kurumunda bulunan hükümlü ve tutukluların mevzuatımız uyarınca örgün eğitime devam etmesinin mümkün olmadığı ancak bu hükümlü ve tutukluların yine yukarıda zikredilen mevzuat hükümleri uyarınca görevli/kolluk nezaretinde sınavlara katılabilecekleri, bu nedenle de gerekli şartları sağlayanların salgın hastalık süresince uzaktan yapılacağı belirtilen sınavlara, sınavın teknik detayları, içeriği ve formu da değerlendirilerek uygun görülmesi halinde bilgisayar sınıflarında kurum olanakları nispetinde katılabilecekleri"nin belirtildiği,

d) Bu kapsamda, adı geçen kurum idaresine hitaben yazdığı 22.10.2020 tarihli dilekçesi ile 2020-2021 eğitim ve öğretim yılı içerisinde ara ve yıl sonu sınavlarına katılma talebinde bulunduğu, adı geçen talebinin 23.10.2020 tarihli ve 2020/... sayılı yazıyla ...Rektörlüğüne iletildiği ve gerekli belgelerin talep edildiği, ... Rektörlüğünün cevabî yazısıyla da adı geçene ait öğrenci belgesi ile ... Tıp Fakültesinin 2020-2021 yılına ait akademik sınav takviminin ceza infaz kurumuna iletildiği, adı geçen çevrim içi sınavlara katılabilmesi için 27.11.2020 tarihinde kurum idaresince domain şifresinin talep edilmesi ile birlikte sınav takviminde belirtilen tarihlerdeki çevrim içi sınavlara Kurum İdare ve Gözlem Kurulu kararı uyarınca görevli personel nezaretinde katılımının

sağlandığı,

e) Adı geçenin 26.11.2020 tarihinde çevrim içi sınava katılabilmesi için kurum personeline gerekli iş ve işlemlerin yapıldığı, belirtilen tarihte 13.04-14.06 saatleri arasında sınav yerinde hazır bulundurulmasına karşın ... Tıp Fakültesi öğrenci sınav sistemine giriş yapıldığında bahse konu sınavın aynı gün 11.00-12.00 saatleri arasında gerçekleştirildiğinin anlaşıldığı, ...Tıp Fakültesinin 2020-2021 akademik sınav takviminde sınav tarihlerinin belirtilmiş olmasına rağmen sınav saatlerinin belirtilmediği, kurum personeline aynı gün sabah saatlerinde ... Tıp Fakültesinin internet adresinin incelenmesinde de sınav saatleri ile ilgili herhangi bir bilgiye ulaşılamadığı dikkate alındığında, adı geçenin söz konusu sınava katılamaması hususunda kurum personelinin hangi bir kusur veya ihmalinin söz konusu olmadığı,

f) Ayrıca, ... Tıp Fakültesi Dekanlığının 88412942-302.10.01 sayılı yazısında "... Tıp Fakültesi Türkçe ve İngilizce Lisans Programı Eğitim-Öğretim Sınav Yönergesinin 14.maddesinde "Her sınıfta teorik derslerin en az % 70 ine laboratuvar ve staj derslerinin % 80 ine devam etmek zorunludur. Öğrenci devam şartını sağlamadığı ilgili derslerin pratik ve teorik sınavlarına giremez." ifadelerine yer verilmesi nedeniyle, bu kapsamda değerlendirilen sınavlara girmesinin anılan Üniversite tarafından uygun görülmediği,

g) Bahse konu başvuruda geçen iddialara ilişkin olarak, ceza infaz kurumu idaresi ve görevli personelin görevleri yönünden herhangi bir kusur ve ihmalinin bulunmadığı, yapılan işlem ve uygulamaların ilgili mevzuat gereğince yerine getirildiği bildirilmiştir.

5. 6701 sayılı Kanun'un 18'inci maddesinin 2'nci fıkrası uyarınca muhataptan alınan yazılı görüş 26.08.2021 tarihli yazımız ile başvurana iletilmiş ve kendisinin yazılı görüşü talep edilmiştir. Başvuran tarafından süresi içerisinde herhangi bir görüş sunulmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

a) Ulusal Mevzuat

6. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" başlıklı 17'nci maddesinde;

"Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz..." hükmü yer almaktadır.

7. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının "Eğitim ve Öğrenim Hakkı ve Ödevi" başlıklı 42'nci maddesi; *"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir."* hükmündedir.

8. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin (i) bendinde, Kurumumuzun *"özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek"* ile görevli olduğu düzenlenmiştir. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin 1'inci fıkrasının (f) bendine göre *"İnsan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek"*, 9'uncu maddesinin 1'inci fıkrasının (h) bendine göre *"İşkence ve kötü muamele ile mücadele etmek ve bu konuda çalışmalar yapmak"* Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

9. Aynı Kanun'un "Kurulun Görev ve Yetkileri" başlıklı 11'inci maddesinin 1'inci fıkrasının (ç) bendi ise şöyledir: *"Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını ve bu kapsamda resen yürütülen incelemeleri karara bağlamak."*

10. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin "Ön incelemenin yapılması" hususunun düzenlendiği 48'inci maddesinin birinci fıkrasına göre, *"Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur..."*

11. Aynı Yönetmeliğin 49'uncu maddesi altıncı fıkrasında; *"Ön inceleme şartlarının bulunmadığının sonradan anlaşılması halinde de, incelenemezlik, gerekçeli kabul edilmezlik veya gönderme kararı verilir."* denilmektedir.

12. Mezkûr Yönetmeliğin "İhlal kararı" başlıklı 69'uncu maddesine göre; *"İnceleme ve araştırma sonucunda başvurunun yerinde olduğu kanaatine varılması hâlinde ihlal kararı verilir."*

13. Mezkûr Yönetmeliğin "Ret kararı" başlıklı 72'nci maddesine göre; *"İnceleme ve araştırma sonucunda başvurunun yerinde olmadığı kanaatine varılması hâlinde ret kararı verilir."*

14. 13/12/2004 tarih ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun "İnfazda Temel İlke" başlıklı 2'nci maddesinin 2'nci fıkrasına göre *"Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz."*

15. 13.12.2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Öğretimden yararlanma" başlıklı 76'ncı maddesine göre *"Açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlülerin örgün ve yaygın, kapalı ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerin yaygın öğretimden yararlanmaları sağlanır."*

16. Aynı Kanun'un "Kapalı ceza infaz kurumu dışına çıkma hâlleri" başlıklı 92'nci maddesinin birinci fıkrasına göre, *"Hükümlü; izin, hastaneye, Cumhuriyet Başsavcılığına veya duruşmaya sevk, eğitim, öğretim, işyurdu, cezanın ertelenmesi, salıverilme, nakil, deprem, sel gibi doğal afet ve yangın hâlleri dışında ve yetkili makamca verilmiş yazılı bir emir olmadıkça kapalı kurumun dışına çıkarılamaz. 9'uncu maddenin ikinci fıkrasında yazılı suçlardan hükümlü ve tutuklu olanların, ceza infaz kurumu düzeni ile toplum güvenliğini tehlikeye düşürebileceği, terör örgütü veya diğer suç örgütü üyelerinin örgütsel amaçlı faaliyet ve haberleşmelerine imkân sağlayabileceği, yol, kalınacak ceza infaz kurumu ya da sınav merkezi veya okulda güvenlik açısından sakınca bulunabileceği değerlendirildiği takdirde kurum dışına çıkmaları Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından kısıtlanabilir."*

17. 27.07.2007 tarihli ve "Genç ve Yetişkin Hükümlü ve Tutukluların Eğitim ve İyileştirilme İşlemleri ve Diğer Hükümler" konulu 46/1 No'lu Genelgenin "F- Yüksek Öğretim Çalışmaları" başlıklı bölümünün birinci fıkrasında, *"Herhangi bir yüksek öğretim kurumuna devam ederken tutuklanan veya hüküm giyen öğrencilerin ya da ceza infaz kurumundayken üniversite sınavını kazanan hükümlü ve tutukluların kapalı ceza infaz kurumlarından, okullarının kabul etmesi durumunda, dış güvenlik görevlisi muhafazasında, açık ceza infaz kurumlarından iç güvenlik görevlisi nezaretinde ara, yıl sonu, bütünleme ve mazeret sınavlarına katılmaları sağlanacaktır. Talebi*

olması hâlinde okullarının kabul etmesi koşuluyla kayıt dondurma işlemi yapılması için girişimlerde de bulunulacaktır." hükmü bulunmaktadır.

b) Uluslararası Mevzuat

18. Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin "Eğitim Hakkı" başlıklı 13'üncü maddesine göre; *"Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, herkese eğitim hakkı tanır."*

19. Mahpuslara Muameleye Dair Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kurallarının (Nelson Mandela Kuralları) eğitimle ilgili 104'üncü maddesinde; *"Uygulanabilir olduğu ölçüde, mahpusların eğitimi, tahliyelerini müteakip zorlukla karşılaşmadan eğitimlerini sürdürebilmeleri için, ülkenin eğitim sistemine entegre edilir."* denilmektedir.

20. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "İnsan haklarına saygı yükümlülüğü" kenar başlıklı 1'inci maddesi şöyledir; *"Yüksek Sözleşmeci Taraflar kendi yetki alanları içinde bulunan herkesin, bu Sözleşme'nin birinci bölümünde açıklanan hak ve özgürlüklerden yararlanmalarını sağlarlar."*

21. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin "İşkence yasağı" başlıklı 3'üncü maddesine göre; *"Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz."*

22. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 14 üncü maddesine göre; *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır."*

23. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ek 1 No.lu Protokol'ün 2'nci maddesinin birinci cümlesine göre; *"Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz."*

24. Avrupa Cezaevi Kurallarının "Temel İlkeler" başlıklı 2'nci maddesi şöyledir: *"Özgürlüğünden yoksun bırakılmış olan herkes cezalandırılmalarına veya tutuklanmalarına hükmedilen kararlar yasal olarak ellerinden alınmayan tüm haklara sahip olmaya devam eder."*

25. Avrupa Cezaevi Kurallarının 3'üncü maddesine göre *"Özgürlüğünden yoksun bırakılmış olan kişilere uygulanan kısıtlamalar haklarında uygulanan yaptırımın yasal amacıyla orantılı ve bunun gerektirdiği asgari düzeyde olmalıdır."*

26. Avrupa Cezaevi Kurallarının 5'inci maddesi şöyledir; *"Cezaevindeki yaşam kamusal hayatın olumlu yanlarına olabildiğince yaklaşacak biçimde düzenlenmelidir."*

27. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkında REC (2006) 2 Sayılı Tavsiye Kararına (Avrupa Cezaevi Kuralları) Ek "Temel İlkeler" alt başlıklı 1'inci maddesi şöyledir: *"Özgürlüğünden mahrum bırakılan herkese insan haklarına saygı gösterilerek davranılır."*

28. Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkında REC (2006) 2 Sayılı Tavsiye Kararının 28.7. maddesi *"Uygulanabildiği ölçüde mahpusların eğitimi;*

a. Ülkenin eğitim ve mesleki eğitim sistemiyle bütünlük içerisinde olmalıdır. Böylece mahpuslar tahliyelerinden sonra herhangi bir zorlukla karşılaşmaksızın eğitim ve mesleki eğitimlerine devam edebilirler;

b. Dışarıdaki eğitim kurumlarının desteğiyle olmalıdır." şeklindedir.

IV. DEĞERLENDİRME

a) Kabul Edilebilirlik Yönünden

29. Başvurunun, 24.11.2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 48'inci maddesinde aranan ön inceleme şartlarını taşıdığı görülmüş ve bu nedenle mezkûr Yönetmeliğin 49'uncu maddesinin 5'inci fıkrası doğrultusunda inceleme ve araştırma aşamasına geçilmiştir.

30. Başvurunun konusunu oluşturan ceza infaz kurumunda eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin olarak Ulusal Önleme Mekanizması görevi kapsamına giren iddiaların kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek bir neden bulunmadığından Kurumumuzca esas incelemesi yapılabilecek bir başvuru olarak değerlendirilebileceği sonucuna varılmıştır.

b) Esas Yönünden

31. Kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı yerlerde kötü muamele olarak kabul edilebilecek hususların farklı şekillerde tezahür etmesi mümkündür. “Bunlar ceza infaz kurumu idaresi ve görevlilerinin kasıtlı davranışlarından kaynaklanabileceği gibi yönetsel hatalar veya yetersiz kaynaklar sebebiyle de ortaya çıkabilir. Bu nedenle mahpuslar için bir ceza infaz kurumundaki yaşam tüm yönleriyle değerlendirilmelidir. Ceza infaz kurumlarındaki yaşam, mahpuslara sunulan aktivitelerin genişliğinden mahpuslar ve ceza infaz görevlileri arasındaki ilişkilerin genel durumuna kadar geniş bir alanda değerlendirilmelidir” (AYM, Turan Günana, B. Numarası: 2013/3550, 19/11/2014 § 37).

32. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre ceza infaz kurumunda bulunan kişiler, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı dışında eğitim hakkı da dahil olmak üzere temel hak ve hürriyetlerin tamamına sahip olmaya devam ederler (AİHM, Hirst/Birleşik Krallık, § 69).

33. Somut olayda başvuran kapalı ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunmakta olup öğrencisi olduğu fakültenin uzaktan eğitim ve uzaktan online sınavlarına katılmak için kaldığı ceza infaz kurumu aracılığıyla ilgili kurumlara başvuru yaptığını, İdare ve Gözlem Kurulu tarafından alınan kararlar (bkz. paragraf 3/e) uzaktan eğitim almasına izin verilmediğini, uzaktan sınavlara katılım talebinin İnfaz Hakimliği tarafından kabul edilmesine rağmen mahkeme kararının yerine getirilmediğini, giremediği sınavlar için yapılacak olan mazeret sınavlarına girmek istediğini ancak talebinin uygun görülmediğini, eğitim hakkının engellendiğini iddia etmektedir.

34. Eğitim hakkı, kamu ve özel eğitim kurumlarını kapsadığı gibi eğitimin; ilk, orta ve yüksek öğrenim seviyelerini de kapsar. (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Kjeldsen, Busk Madsen ve Pedersen/Danimarka, 5926/72, 7/12/1976, § 50; Leyla Şahin/Türkiye, 44774/98, 10/11/2005, §§ 134-136)

35. Eğitim, Anayasa ve Sözleşme uyarınca doğrudan güvence altına alınmış bir haktır. Eğitim çok özel bir kamu hizmeti olarak sadece doğrudan faydaları olan bir hizmet değil, geniş sosyal fonksiyonları da olan bir hizmettir. Demokratik bir toplumda insan haklarının sağlamlaşması ve devamı için eğitim hakkının vazgeçilmez ve temel bir katkısı olduğu da aşîkârdır (Velyo Veleve/Bulgaristan, B. No: 16032/07, 27/5/2014, § 32; Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 66).

36. Eğitimin toplum için taşıdığı öneme karşın, eğitim hakkı mutlak ve sınırsız bir hak değildir. Niteliği gereği devlet tarafından düzenleme yapılmasını gerektirdiğinden bazı kısıtlamalara tabi tutulması da doğaldır. Şüphesiz eğitim kurumlarını düzenleyen kurallar, toplumun ihtiyaç ve kaynakları ile eğitimin farklı düzeylerine has özelliklere göre, zaman ve mekân içinde değişiklik gösterebilir. Bu nedenle, devletler bu konuda yapacakları düzenleme ve uygulamalarda belli bir takdir alanına sahiptirler. Devletin bu takdir alanı, eğitim kurumunun seviyesi yükseldikçe artmakta, buna karşılık bu eğitimin birey ve toplum bakımından önemine bağlı olarak azalmaktadır (Ponomaryovi/Bulgaristan, 5335/05, 21/6/2011, § 50). Nitekim Anayasa'nın 42. maddesi ilköğretimi zorunlu ve devlet okullarında ücretsiz olarak verilmesini öngörürken, öğrenim hakkının kapsamının kanunla belirleneceğini kabul etmektedir. (AYM, Yüksel Baran, 2012/782, § 37)

37. Anayasa'nın 42. maddesinde yer alan eğitim ve öğrenim hakkı, kamu otoritelerine bireyin eğitim ve öğrenim almasını engellememe negatif ödevini yüklemekle birlikte Anayasa'da öngörülen ilköğretim dışında devletin tüm bireylere eğitim ve öğrenim sağlaması şeklinde pozitif bir ödev yüklememektedir. (AYM, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 29). AİHM'e göre, anılan düzenleme "belli bir zamanda var olan eğitim kurumlarına erişim hakkı"nı güvence altına almaktadır (bkz. Kjeldsen, Busk Madsen ve Pedersen/Danimarka, 7/12/1976, § 53). Devletin özellikle lisans eğitimi almak isteyen herkese bunu sağlama şeklinde pozitif bir ödevi bulunmamaktadır.

38. Ayrıca ulusal mevzuatımızda (bkz. paragraf 15-16) kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlülerin yaygın eğitimden faydalanması sağlanır denilmektedir. Somut başvuruda, başvuran hükümlü bulunduğu suçun gerektirdiği infaz rejimi nedeniyle kapalı ceza infaz kurumunda bulunmaktadır. Başvuranın ceza infaz kurumundan devam etmek istediği lisans eğitimi ise örgün eğitim kapsamındadır. Bu konuya ilişkin olarak Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tarafından ceza infaz kurumlarına gönderilen 07.10.2020 tarihli ve E-26220590-204.10-618/118732 sayılı 'Covid-19 Tedbirleri kapsamında uzaktan eğitim çalışmaları' konulu yazı ile "Ülkemizde yaşanan Covid-19 salgını nedeniyle tedbiren geçici olarak örgün eğitimin uzaktan eğitim metoduyla işlenmesinin örgün eğitime yaygın eğitim niteliği kazandırmayacağı ve kapalı ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerin örgün eğitime devam etmesin mümkün olmayacağı yine yukarıda zikredilen mevzuat hükümleri uyarınca görevli personel nezaretinde sınavlara katılabileceği, bu nedenlerle de gerekli şartları sağlayanların salgın hastalık döneminde uzaktan yapılacağı belirtilen sınavın teknik detayları, içeriği ve formu da değerlendirilerek uygun görülmesi halinde bilgisayar sınıflarında kurum olanakları nispetinde katılabileceklerinin" bildirildiği anlaşılmaktadır.

39. Bu kapsamda Kurum İdare ve Gözlem Kurulu tarafından "Kurumlarında bulunan 21 hükümlü ve tutuklunun uzaktan eğitim kapsamında üniversitelerin online derslerine katılma taleplerinin bulunmakta olduğu, Covid-19 salgını nedeniyle toplu olarak bulunmanın sakıncalı görüldüğü, kurumda herkesin online ders ihtiyacını karşılayacak sayıda bilgisayar bulunmadığı ayrıca kurumlarında terör örgütü suç gruplarından hükümlü ve tutukluların bulunduğu ve güvenlik zafiyeti oluşmaması için sanal sınıflar üzerinden derslere katılıp ders videolarının izlenmesinin mümkün olamayacağı yalnızca Adalet Bakanlığından temin edilecek olan domain şifreler ile online sınavlara katılabilecekleri" yönünde karar alınmış olup, sadece başvurana yönelik uzaktan eğitimin engellenmesi gibi bir durum söz konusu değildir.

Kaldı ki sonrasında Adalet Bakanlığından temin edilen domain şifresiyle başvuranın uzaktan sınavlara katılımı sağlanmıştır.

40. Başvuranın katılamamış olduğu 26/11/2020 tarihindeki sınavı için görevli personel tarafından sınav yerinde bulundurulmasına karşın sınav saatinin geçmiş olduğu ve Kurum tarafından... Üniversitesi Rektörlüğünden edinilen akademik takvimde sınav tarihlerinin belirtilmesine karşın sınav saatlerinin belirtilmediği anlaşılmıştır.

41. Başvuran daha sonra giremediği sınavların mazeret sınavına katılmak için dilekçe vermiş ancak söz konusu talep Adalet Bakanlığı tarafından ...Tıp Fakültesi Lisans Eğitim Öğretimi Sınav Yönergesinin 14. maddesinde bulunan 'Her sınıfta teorik derslerin en az %70'ine ve staj derslerinin %80'ine devam etmek zorunludur. Öğrenci devam şartını sağlayamadığı ilgili derslerin pratik ve teorik sınavlarına giremez.' ibaresi uyarınca (bkz. paragraf 4/f) uygun görülmemiştir. Aynı husus ... Tıp Fakültesi Dekanlığı tarafından başvurana cevaben gönderilmiş olan yazıda (bkz. paragraf 3/d) kendisine bildirilmiştir.

42. Mahkûmların temel hak ve hürriyetlere genel olarak sahip olmaları, bu hakların mahkûmlar için ceza infaz kurumu dışındaki bireyler kadar güvence altına alındığı anlamında değerlendirilmemelidir. Ceza infaz kurumlarının işlevi ve amacı kapsamında mahkûmların hakları ceza infaz kurumuna girmekle zaten sınırlanmıştır. Eğitim hakkı için de aynı değerlendirme mümkündür. Bu hak bağlamında eğitim ve öğrenim faaliyetlerine katılımın, ceza infaz kurumunun imkânları çerçevesinde tanınması hâlinde bu katılımın cezaevinde tutulmanın kaçınılmaz sonuçları çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir (AYM, Mehmet Reşit Aslan, 2013/750, §26).

43. Sonuç olarak; ceza infaz kurumundaki tutulma koşulları bir bütün olarak değerlendirilmekle birlikte; yukarıda açıklanan nedenlerle başvuruda mevcut iddialar kapsamında kötü muameleden bahsedilemeyeceği anlaşılmaktadır. Bu çerçevede, 20.4.2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin (i) bendi kapsamında kötü muamele yasağının ihlali olmadığı kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

Açıklanan mevzuat ve gerekçeler çerçevesinde;

1. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin (i) bendi kapsamında KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLALİ OLMADIĞINA,

2. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

3. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemelerinde yargı yoluna başvurulabileceğine,

21.09.2021 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

Alişan TIRYAKİ
II. Başkan

Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

Ünal SADE
Kurul Üyesi

Zennure BER
Kurul Üyesi